

GAZETA TRANSILVANIEI.

REDACTIUNEA ȘI ADMINISTRATIUNEA:
BRAȘOVU, piața mare Nr. 22.

„GAZETA“ IEȘE ÎN FIECARE ZI.

Pe unu an 12 fior., pe șese luni 6 fior., pe trei luni 3 fior.

România și străinătate:

Pe an 40 fr., pe șese luni 20 fr., pe trei luni 10 franci.

SĂ PRENUMERĂ:

la poște, la librării și pe la dd. corespondenți.

ANUNCIURILE:

Oseriă garmondă 6 cr. și timbru de 30 cr. v. a. pentru fiecare publicar

Scrisori nerancate nu se primesc. — Manuscripte nu se retrămit.

ANULU XLIX.

Nr. 257.

Sâmbătă, 15 (27) Noemvre.

1886.

Brașov, 14 Novembre 1886.

Se va încheia convenția comercială cu România și când? Acesta este întrebarea ce preocupă din nou spiritele tuturor nu numai dincoace, ci și dincolo de Carpați.

Ministrul de externe Kalnoky a avut dreptate, când a susținut, că populațiunea din ambele state dorește să se pună capăt cât mai curând războiului vama atâtu de păgubitor și pentru unii și pentru alții.

E vorba numai, că în ce mod și sub ce condițiuni să se facă pacea și aici ni se pare că sunt încă multe și mari piedici de delăturat, ca să se poată ajunge la un rezultat satisfăcător.

Comunicatul din urmă al foilor oficiose din Pesta și din Viena nu ne dă mari speranțe de un asemenea rezultat. Se dice într'insul că s'au ținut în Pesta conferențe asupra tarifului autonom austro-ungar și român, în fine se adauge, că guvernele au convenit între sine ca să stăruiească pentru încheierea unui tratat definitiv, dăr „decă acesta nu ar fi cu putință, să se stabilească un provisoriu.“

Încă afacerea reînnoirii convenției n'a eșit din stadiul de pregătire și se și vorbește de un provisoriu. Care să fiă cauza?

Diarele unguresci ni-o indică accentuând că Austriicii vor înclina în rëndul acesta mai mult ca Ungurii de a face concesii României și că în privința acesta există încă mare deosebire de vederi între ambele guverne, deoacă cei din Pesta nu vor să subordoneze interesele speciale unguresci intereselor generale ale monarhiei, fără ca să li se garanteze mai înainte anumite avantaje.

Opiniunea, ce domnesce în România despre afacerea inoierii convenției și despre atitudinea României în față neînțelegerile economice dintre Austria și Ungaria, se oglindesc într'un articol al „Românului“ de Joi, din care estragem următoarele;

„Din totu ce s'a petrecut până astăzi privitor la noua convențiune comercială de încheiat între Austro-Ungaria și România; din destăinuirile hartiilor diplomatice publicate de ministeriul afacerilor străine din România; din discuțiunile ce s'au urmat în ambele parlamente din Viena și din Pesta; din discursurile ce s'au pronunțat de bărbații politici în Austria și chiar în Ungaria: reiese lămurit și fără nici o îndoială următorul adevăr:“

„Decă până astăzi convențiunea comercială austro-ungaro-română nu s'a putut încheia, vina nu este nici a reprezentanților Austriei, nici a reprezentanților României; interesele economice ale ambelor țări se puteau învoi fără a se păgubi unele pe altele.“

„Causa nereușitei au fost lunele trecute și poate că vor fi și în Decemvre represintanții Ungariei; interesele economice ale Ungariei, animate de patima de a înghite interesele economice ale României, au făcut și poate că vor face ca în Decemvre învoirea să nu se poată face.“

„Ungaria nu poate înțelege și prin urmare nu poate admite faptul că România voese să ia măsuri ca să nu mai fiă în viitor jucat, mai mult încă, chiar atinsă în demnitatea sa națională. Represintanții intereselor ungare voiesc ca esportul și importul României despre apus să fiă supuse capriciilor vămilor unguresci și să aștepte, în viitor ca și pe trecut, buna plăcere a miniștrilor dela Pesta, pentru ca să poată să-și reia mersul lor normal, fără a cuteza măcar să crâșnescă în privința pagubelor ce i s'au adus și ce i s'ar aduce în viitor.“

„Că acestu lucru nu se poate, România, țera și guvernul, au arătat imperiului în mod lămurit la primele negociațiuni. Că acestu lu-

cru nu se va mai pute de aci înainte, sub nici o condițiune și fiă chiar cât de marl sacrificiele ce România și-ar impune — țera și guvernul o vor arăta din nou în mod neîndoișos. Nu se va găsi — o credem și o afirmăm ca Români; — nu se va găsi un singur ministru al M. S. Regelui Carol care să consimtă a-și pune din nou iscălitura sub un act care, de s'ar satisface pretențiunile ungare, nu ar fi decât îngrunchiarea poate pentru totdeuna a isvórelor lor de vieță națională.“

„Recunoscem cu mulțămire silințele ce comitele Kalnoky împreună cu toți membrii cabinetului austriac și-au dat, înainte și după încetarea primelor negociațiuni, pentru a convinge pe reprezentanții Ungariei de imposibilitățile cerințelor lor.“

„Ni se va recunosc de asemenea însă că ducerile de pe veră la Viena, — lucru afară din testul stipulațiunilor convenite — precum și concesionile ce s'au făcut, în limitele posibilitului și demnității române, de către represintanții noștri în Bucuresci, la primele negociațiuni, sunt totu atâtea probe cari arată lămurit vecinilor intențiunile oneste de cari România este și va fi animată.“

„Se poate ca dualismul austro-ungar să fiă subred peste măsură; se poate ca sfășierile între cei dela Viena și cei dela Pesta să fiă durerose și din ce în ce mai îngrijitoare pentru edificiul „dualistic.“ — e drept însă că reparatiunea edificiului să nu se facă cu material român, nici poștele Ungurilor să fiă mulțamite cu jertfirea intereselor noastre.“

„Dualismul austro-ungar nu ne privește întru nimic. Ne permitem a reaminti acesta celor dela Viena.“

A șesea suplică către Maiestatea Sa a foștilor grănițeri din al 2-lea regiment românesc de graniță.

(Urmare).

In diploma de militarizare a Maiestatei Sale de fericită memoriă Impărătesa Maria Teresia din 12 Novemvre 1766 și cu deosebire in introducere se întăresce adevărul afirmării noastre referitoare la acesta, deoacă in acea diplomă starea liberă a populațiunei acesteia nu numai că nu se altereză de loc, ci din contră se recunosc.

Comunele militarizate cu această ocaziune St. Ioana și Nușfalău, cari până atunci se țineau de fundul regesc, aveau asemenea drepturile lor regali proprie și adevă în puterea legilor ce existau p'atunci in fundul regesc și anumit în sensul dreptului statutar săsesc.

Celelalte comune militarizate la începutul anului 1766 din cercul Monorului, precum și comunele din cercul Borgoului militarizate mai târziu, până la anul 1783 fură rădicate cu ocaziunea militarizării in stat liber prin diploma de militarizare citată mai sus împreună cu locuitorii lor și prin acesta li s'au dat drepturile regali asemenea celorlalte comunități, cari au fost libere mai înainte. In diploma de militarizare se dice espres: „für freie Leuthe angesehen, alles was eines jehlichen Individui Eigenthum ist, sammt allen Nutzen und Genuss, von denen davon ehevor abzuführen gewesen Zehenden von Erben zu Erben frey gelassen, die Eigenthümer dabei nach denen Landes gesetzen und Militär-Artikuli geschützt werden, und daher allenthalben gesammte denen freuen Leuthen angedeyene Prärogatiwen und Immunitäten zu geniessen.“ — „Se privesc ca omeni liberi, totu ce e proprietatea fiăcărui individ împreună cu folosul și folosința, se eliberă din eređi in eređi de decimele ce erau a se presta mai înainte, proprietarii acestora se vor scuti după legile țerei și după articuli militari, și pentru aceea au să se bucur de prerogativele și immunitățile de cari se bucură omenii liberi.“ — In aceeași diplomă se dice mai incolo: „National-Grantz-Miliz ermeldete Walahen des Rodnaer-Districts und andere

Ortschaften welche keine freye Lauthe gewesen seind“ etc (Valachii districtului Rodnei memorați ca miliția grănițară națională și a altor locuri, cari n'au fost omeni liberi etc.)

Din cele espuse se vede și nu se mai poate trage la nici o îndoială, cumcă in timpul sustării institutului de graniță drepturile regali și in specie dreptul de cărcimărită au format o proprietate exclusivă a populațiunei foștilor grănițeri și respective a foștelor comune grănițeresci.

Fiind că după înființarea grăniței militare spre acoperirea speselor necesari pentru scopurile administrative interne nu s'a făcut nici o contribuție, nici din partea visteriei statului, respective a tesaurului militar, veniturile acestor drepturi regali și in specie ale dreptului de cărcimărită încă cu ocaziunea înființării grăniței militare s'au concentrat într'un fond sub numirea de „fondul de provente“, cum se vede acesta din art. 78 al 2 diplomei pentru înființarea grăniței precum și din relația foștilor c. r. consiliu de războiu alică din 19 Iulie 1779.

In timpul sustării grăniței militare veniturile acestui fond s'au întrebuintat parte pentru scopuri administrative, mai ales însă pentru scopuri scolastice, și din aceste venituri s'au împărțit numai foștii grănițeri.

După desființarea grăniței Maiestatea Voastră cesară și regescă apostolică prin prea înaltul autograf din 27 August 1861 V'ați îndurat prea grațios a recunosc locuitorilor din Valea Someșului dreptul de proprietate la venitele fondului de provente, precum și la părțile de fond ce erau ale comunelor foste grănițeresci; de asemenea s'au transpus venitele fondului de provente din cercul Borgoului și al Monorului prin pactul din 12 Martie 1872 in proprietatea fondului scolastic, înființat prin foștii grănițeri.

Acestu fond in timpul sustării grăniței militare s'a administrat totdeuna numai prin grănițeri și respective prin comisiunea economică ală de comunele grănițeresci pe baza articolului 75 al diplomei despre înființarea grăniței.

După desființarea grăniței acesta, ca și fondul de montur s'a administrat prin o comisiune ală de populațiunea foștilor grănițeri, cari a fost recunoscută din partea autorităților mai inalte, cum se vede acesta din ordinațiunea foștei prefecturi din Bistrița cu data 23 Iulie 1860 Nro. 3439 aculă prea umilit sub /5 cum și din propunerea Excelenței Sale ministrului de Plener cu data 17 Aprile 1861 Nro. 73,120/959 de sub /6.

Prin un astfel de comitet central, care se alege și întregesce prin populațiunea foștilor grănițeri și respective prin cele 44 comune foste grănițeresci — fără ca alți negrănițeri să fi eserceat cel mai mic amestec in administrare — se administrează și de presentu aceste fonduri.

Așaderă foștii grănițeri ca proprietari ai acestor fonduri le-au administrat din vechime singuri și exclusiv.

In anii 1861 și 1862 foștii grănițeri au destinat cea mai mare parte, și anume trei din patru părți a venitelor fondului de provente pentru scopuri curat scolastice, deoacă au decis nu numai a sustine și mai departe școlile plătite până atunci din el și anume: școlă normală din Năsăud, școlile triviale din Borgoprund, Monor, Telciu, Zagra și Săn-Georgiu, cum și școlă de fetite din Năsăud, ci a înființa in opidul Năsăud și un gimnasiu și un convict.

După mai multe complectări a acestor conluse ordonate de autoritățile mai inalte și anume: in urma ordinațiunilor foștului guvern regesc transilvan din 15 Mai 1864 Nro. 15694, apoi din 28 Iulie 1865 Nro. 20135, mai departe din 21 Septemvre 1865 Nro. 23648, in fine din 12 Octomvre 1865 Nro. 19525 au compus foștii grănițeri din foștul al II-lea regiment român de graniță Nro. 17 și respective din cele 44 comune grănițeresci ce se țin de acestu regiment ca singurii și exclusivii proprietari prin deputații și plenipotenți proprii aleși și esmiși spre acestu scop — actul fundatiional din 18 August 1865 alăturat cu profundă reverință sub /7.

Acestu act fundatiional V'ați îndurat Maiestatea

Văstră prin prea înalta decisiune cu data Viena, 23 Martie 1871 a-lui sancționa prea grațios în totu cuprinsul său.

Nu este dără nici o îndoială, cumcă numai foștii grănițeri esclusiv au înființat fondul scolastic năședenu și cumcă și Maiestatea Văstră cesară și regescă apostolică V'ați îndurat a aproba această fundațiune în înțelesul, în care s'a făcutu.

Nu se pôte nega, că la venite s'au mai adausă încă trei din patru părți din regalele cercului Borgo și Monor, asemenea pe basa declarațiunei date de foștii grănițeri din acele cercuri.

In înțelesul punct lui 1 din acestu actū fundaționalu sancționatū de Majestatea Văstră cesară și regescă apostolică *formeză fondurile scolastice năședene o proprietate nedivisibilă a fostelorū comune grănițeresci, adecă a foștilorū grănițeri și făcare din aceste comune, respective comuniunī grănițeresci are partea sa ideală la acele.*

Pe basa acestorū principii a actului fundaționalu aveau să se compună acum nouă statute asupra administrării acestorū averi.

Spre a corespunde și acestei cerințe a actului fundaționalu a compusū comitetulū administratorū de fondurile scolare statutulū de administrare acusū prea umilitū sub /8 și l'a așternutū spre înaltă aprobare.

Inaltulū ministeriu r. u. de culte cu ordinulū său din 2 Iuliu 1881 nr. 17389 acusū sub /9 a dispusū a se face unele întregiri și comitetulū administratorū în executarea aceluia pe baza principiilor din actulū fundaționalu a compusū de nou statute de administrare mai completate, carī dealtmintrelea corespundū deplinū dispozițiunilorū mai susū laudatului ordinū ministerialū și carī s'au așternutū spre aprobare mai înaltă și suntū acule acū sub /10 în traducere germană.

Totuși Escelența Sa domnului ministru r. u. de culte prin inaltulū ordinū din 10 Augustū 1886 nr. 31,507, care se acule cu cea mai mare supunere sub /11, s'a exprimatū, cum că statutele cu acele principii, carī suntū cuprinse în actulū fundaționalu, nu voiesce a le așterne spre prea înalta aprobare.

In acelu înaltū ordinū nu voiesce a recunoșce principiele din actulū fundaționalu sancționatū de Maiestatea Văstră ces. reg. apost., principii ce se ignoră formalū.

Acestū înaltū ordinū exprimă intențiunea, că fondurile scolastice năședene nu mai formeză proprietatea fostelorū comune, acum comuniunī grănițeresci, în sensulū punctului 1 din actulū fundaționalu, ca acele să nu se mai administreze prin adevărații proprietari, adecă prin foștii grănițeri, ca din stipendii și alte venite ale fondurilorū să nu se împărtășescă numai descendenții foștilorū grănițeri, ca prin urmare să se administreze mai departe prin comunele politice, ca Inaltulū regimū prin unū numărū nerestrinsū de membri numiți în comitetulū administratorū precum și prin numirea directorului administratorū, apoi prin aprobarea alegerei de președinte alū comitetului, precum și prin introducerea în comitetulū administratorū a unorū astfelū de membri, carī vorū fi desemnați spre această prin comitetulū comitatensū, nu numai să influințeze, ci să dirigeze administrarea, cumcă la stipendii și alte beneficii ale fondului în înțelesul inaltului ordinū citatū mai susū să aibă parte afară de descendenții foștilorū grănițeri încă nu numai fiii familiilorū, carī s'au aflatū de mai înainte în comunele foste grănițeresci, carī n'au fostū grănițeri, ci tôte familiile emigrate dela desființarea grăniței din Galicija, Bucovina, Rusia, România, Maramureșiu, etc. și aședate în comunele foste grănițeresci și în acestū înțelesū să se compună acum și statutele de administrare.

Preste totū determinațiunile inaltului ordinū ministerialū Nr. 31.567 stau în contradicere diametrală cu principiile din actulū fundaționalu sancționatū de Maiestatea Văstră ces. reg. apost.; asemenea stau în contradicere acele și cu determinațiunile preainaltului autografū alū Maiestății Văstre ces. reg. apost. ddo 27 Augustū 1861 în care Maiestatea Văstră V'ați îndurat a recunoșce dreptulū esclusivū de proprietate la averea fondurilorū. (Va urma)

Din dieta croată.

La 21 Noemvre n. c. s'a deschisū dieta croată. Deja în prima ședință s'a întemplatū o scenă: Antonū Starcevič a adresatū guvernului următoarea întepelare:

„Cu ocasiunea călătoriei Alteței Sale c. r. arhiducele Albrecht în Bosnia și Herțegovina s'au luatū măsurī, ca nici unū sufletū din poporū să nu se pōtă apropia de arhiducele, fără ca mai din înainte să i-se fi fostū censuratū petițiua de cătră ore-care cercuri. Se vorbește de toți, că se apropia unū rēboiu. Monarhia austro-ungară a ocupatū Bosnia și Herțegovina în baza tractatului dela Berlinū. Inse monarhia n'a încheiatū unū aranjamentū mai de aprōpe cu Turcia în privința ocupațiunei. Austro-Maghiaria se bucură în acele țeri de tôte drepturile ce se cuvīnū unui statū suveranū; ea exercită tôte puterile suverane, ce se cuvīnū Sultanului.

Acēsta e contra spiritului și literei dreptului internaționalū, precum și contra tractatului din Berlinū. Acesta dispune, ca monarhia să se pue în înțelegere cu Sultanulū în privința ocupațiunei. Acēsta nu s'a făcutū și de aceea s'au găsitū omeni, carī s'au opusū ocupațiunei cu arma în mână. Monarhia austro-maghiară a intratū în Bosnia și Herțegovina contra tractatului din Berlinū; prin represintantulū ei diplomaticū ea a asistatū la alegerea prințului Bulgariei, făcută contra dispozițiunilorū tractatului din Berlinū în Sobraniā, în care era represintatā și Rumelia orientală și astfelū a aprobatū ore-care acelu actū.

Din acēstā procedere s'ar putē trage consecințe semnificative și unū rēboiu eventualū ar putē lua o întindere mai mare, de cum credū unii. Anume s'ar putē cere dintr'o parte ore-care evacuarea Bosniei și Herțegovinei. Nu potū afirma, că Muntenegrulū va respinge pe neplăcutulū vecinū dela pragulū său, după ce va fi pierdutū răbdarea și speranța în mărinimia străinā. Nu potū afirma dēcā *Muntenegrulū va provoca monarhia se evacueze țerile ocupate său nu; dēcā nu-i va face complimente, dāndū monarhia afarā. Poporațiua indigenā de acolo în desperarea ei va pune mână pe arme și de capulū ei său cu ajutorulū altora va căuta ca, din țerā să fiā goniți omenii, pe carī populațiua de acolo 'i considerā ca pe asupritorii ei.* În Austro-Maghiaria cățiva omeni lucrēzā și împingū la rēboiu. Dreptulū și dreptatea reclamā ca Croații să facā pentru interesele austro-maghiare și ale altora atāta, cātū face Austro-Maghiaria și alții pentru interesele Croației, pentru că poporațiunea Bosniei și Herțegovinei trăesce la pragulū nostru și pentru că ea e unū mādular alū poporului nostru; în consecință mai depārtatā, pentru că sōrtea acestei poporațiuni și unū rēboiu din partea acēsta privesce imediatū întregulū nostru poporū. Spre a obținē lāmuriți asupra tuturorū acestora, adresezū guvernului Maiestății Sale apostolice și părintesci următoarea întepelare: „Pōte și, dēcā pōte, vrē guvernulū Maiestății Sale apostolice și părintesci să ne spunā: li este lui cunoscutū său s'a informatū, despre aceea, ce au de gândū să facā sferele hotāritōre ale monarhiei austro-maghiare în casū cānd cineva ar provoca monarhia să evacueze Bosnia și Herțegovina?“

Banulū Khuen-Hedervary rēspunse la acēstā întepelare în următorulū modū:

În privința acestei întepelațiuni, care nu pōte forma obiectulū desbaterilorū acestei diete, mē voiu exprima fōrte scurtū. Dēr nici nu voiu trece cu tăcerea unele expresiuni ale d-lui deputatū, fiindū că dēnsulū se pune în afarā de cerculū acestei monarhii și vorbește despre Croația, ca și cum acēsta n'ar fi o parte constitutivā întregitōre a monarhiei. Dēr trebuie să combatū și aserțiunea, că monarhia n'ar respecta acele tractate, care determinēzā procederea ei și mai departe constată, că d-lū deputatū și în aceea ce a dīsū despre situațiunea din țerile ocupate, a urmatū consecuentū principiului său: a calumnia totū și pe fiā-cine. De altmintrelea n'am să dīcū nimicū la acēstā întepelare.

Dupā acēsta se nāscū următorulū dialogū:
Dr. Antonū Starcevič: Am să iau acēsta ca rēspunsū? — *Președintele*: Nu, numai ca declarațiune. — *Starcevič*: Am dreptulū să replicū? — *Președintele*: Nu. — *Starcevič* dā din umēri și șede josū.

Din delegațiuni.

Delegațiunea austriacă. Urmare din ședința dela 18 Noemvre.

Delegatulū *Lupulū* vorbește despre situațiunea creatā prin neîncheierea tractatului comercialū cu România și intrēbā despre starea tractārilorū, că este perspectivā întemeiatā de a se renoi convențiunea comercialā cu România și se va încheia în curēndū? În casū negativū, ce pedecī se opunū acestei încheieri? Rēboiulū vamalū cu România n'a adusū nici unū cāștigū monarhiei nōstre; despre acēsta nici îndoială nu mai e. Între tôte țerile jumētāții austriace a monarhiei, care suferū prin acēsta, Bucovina stā în frunte, nu esagerāmū, dēcā admīemū că pierderea Bucovinei este de 4—5 milioane pe anū și după acēsta se pōte mēsurā paguba pentru tōtā monarhia. România, lovitā aspru în esportulū bogatelorū ei produse naturale, se silesce să cāștige piēte nouē și se afle cāi comerciale nouē. În acēsta e sprijinitā din ore-care parte din cause comerciale și politice. Dēcā starea actualā durēzā încă multū, atunci e de temutū, că piēta industriei nōstre cade în mână străine.

Ministrulū *Kalnoky* rēspunde, că în România pare a se schimba părerile în spre mai bine. Guvernulū a ținutū sēmā imediatū de apropierea Romāniei și sperā, că tractārilorū vorū avē unū bunū rezultatū.

Dr. Rieger își arată simpatiele sale pentru Bulgari și sperā, că Rusia va renunța a-și crea o a doua Poloniā. Nici pentru Germania nu e Alsația nici o norocire. Oratorulū își exprimā încrederea sa ministrului.

Dumba dīce, că noi simpatisāmū cu tōte popōrele din peninsula balcanicā, ēr nu ca Dr. Rieger numai cu rassa slavā. La executarea programului ministrului *Kalnoky*, care constā în binevoitōrea promovare a statelorū balcanice, se cere cooperarea ambelorū guverne. Dēcā în privința economicā nu se face nimicū, atunci programulū rēmāne pe chārtiā.

Și agitațiunea în România a fostū pricinuitā din afarā prin continue șicane vamale. Și în Grecia amū perdutū simpatiele. (Delegatulū *Dumba* lovesce apoi în guvernulū ungurescū, așa precum amū arētatū în articolulū de fondū alū fōiei nōstre de Joi, nr. 255. — Red.) Oratorulū are încredere în ministrulū de esterne și votēzā bugetulū.

Ministrulū *Kalnoky* consimte pe deplinū cu cele dīse de deputatulū *Lupulū*. Din punctū de vedere politicū, pune mare prețū ministrulū pe bunele raporturi cu România și a făcutū totū posibilulū ca să se reînnoiescā convențiua comercialā. Nu vrē să arate mai deapropē motivele, carī au împiedecatū reînnoirea. Dēr atāta e cunoscutū; că de ani esistā o formalā agitațiune în România în contra tractatului comercialū dintre Austro-Ungaria și România, imprăștindu-se în țerā falsā părere, că rumai acelu tractatū e vinovatū de înrētūțirea raporturilorū economice ale Romāniei.

În faptū agitațiunea a și avutū efectulū, că nu s'a pututū renoi tractatulū și că unele pretențiunī romāne, carī au trebuitū să ducā la ruperea tractārilorū, suntū de redusū la acēstā împrejurare. Cātū timpū tractatulū englesū și germanū a rēmāsū în putere, România a fostū în pozițiune de a ne păgubi, dēr nu și a trage vre-unū folosū pentru sine însași din eschiderea importului nostru. Se pare insē că se executā o schimbare în opiniunea publicā romānā și vedū cu satisfacțiune, că a ajunsū să înțelegā, că starea fără tractatū are ca urmare grele desavantaje de totū felulū. Trebuie să recunoșcemū, că guvernulū romānū a fostū totdeuna gata să reînnoieșcā tractārilorū și e de speratū, că dispozițiunile din amēndouē părțile vorū duce în curēndū la unū bunū rezultatū.

Ce privesce partea materialā a cestiunei, e cunoscutū, că trebuie să premērgā din partea acēsta mai înainte tōte tractārilorū necesare între amēndoi ministrii speciali. Acēsta se va face în curēndū și sperū, că va urma și o înțelegere cu guvernulū romānū.

Raportorulū *Khun* mulțumescē ministrului pentru comunicārilorū date și sperā că se va susținē pacea fără păgubirea intereselorū nōstre.

Preliminarulū ministeriului de esterne fū primitū neschimbatū.

SCRILE DILEI.

Se vorbește — dīce Epoca — că guvernulū va încheia cu Austro-Ungaria unū aranjamentū, în urma căruia mărfurile austro-ungare vorū putea fi importate în țerā, după unū tarifū *provisoriu*. Acestū aranjamentū va dura numai pentru câteva luni. În acēstā privință lucrurile se dīce că suntū deja atātū de înaintate, încātū comisionarii din imperiulū vecinū au începutū să facā propunerī de vēndāri negustorilorū din țerā.

—x—

„Nezavissima Bulgaria“, dīarulū bulgarū amicū guvernului actualū, scrise în ajunulū plecārei lui Kaulbars între altele: „Cine domnesce în Bulgaria: Kaulbars ori guvernulū bulgarū? Elū pretinde ca să fiā depusū oficerii comandānți din orașulū Filipopolū din cauza unui cavasū beatū. Ce grozāviā este acēsta? Nu-i cedați! Sē se ducā din Bulgaria, dēcā voiesce, Bulgaria nu este o provincia rusescā, peste care se pōtā elū dispune după placū. Dēcā i-ați ceda, amū pierde tōte simpatiele Europei și ale întregi lumī civilizate. Ne vorū ride toți de pretutindenī. Toți vorū dīce, că nu suntem o națiune. Sunteți unū guvernū bulgarū, ēr nu rusescū. Naveți dēr să primiți poruncī dela Kaulbars. Pāstrați independența și libertatea Bulgariei! Esistā unū Dumneșeu și pentru Bulgaria.“

—x—

„Ellenzék“, vorbindū într'unū articolū de fondū despre starea apāsātōre în care se aflā poporațiunea din Ungaria, dīce între altele: „... dēcā acum marea masā a poporului suferē încă în pace greutățile ne mai suportabile, carī din dī în dī se înmulțescū, și nu se opune cu armele contra autorității statului, singura causā este, că între douē rele crede că va alege pe celū mai micū, după ce a făce revoluțiua nu cutēzā. Dēr ore nu pātācescū popōrele în acēstā credință a lorū? Ore n'ar fi mai bine a-o sîrși odatā, fiā cu ori ce prețū, cu acēstā stare de ne mai suferitū?“ „Kolozs. Köz.“ reproduce cuvintele acestea sub titlulū „Proclamațiune revoluționară“ și dīce, că până la atāta cūtezanță încă n'a ajunsū fōiā ungurescā. Scrierea lui „Ellenzék“ o declarā de nebuniā și dīce, că unulū ca acela, care nu știe ce vorbește, ci stricā prin vorbirea sa, trebuie să fiā pusū sub pazā.

—x—

Afacerea atentatului dela 4 Septembrie asupra vieții ministrului Brătianu va veni înaintea Curții cu jurații din Ilfov în sesiunea din luna viitoare. Constatările instrucțiunii le resumă astfel, »Națiunea.« Atentatorul Stoica Alexandrescu suferă de multă de mania de a parveni. El se indeletnicea cu cetirea abuzurilor agenților regimului și se mira cum nu se găsește cineva, care să scape țera de actualul prim ministru. Într-o zi vădându-l cineva cu un revolver și întrebându-l că ce are de gând să facă cu el, Stoica Alexandrescu răspunde: »acest revolver mă va face om mare.« După toate probabilitățile această mania de a parveni se accentua din ce în ce mai mult, până într-o zi, în înțelegere cu un Muscalu, plecă la București, cu hotărârea de a omori pe primul ministru. Descinse, după cum se știe, la un hotel elegant, și peste noapte Muscalul îi fură cei 60 de lei ce-i avea și dispărură. A doua zi Stoica Alexandrescu cercetă unde se află Ministerul de interne și la căreia din apropiere se informă, care și la ce oră e primul ministru, căruia îi dădea el, vocea să înmâneze o petițiune. Băiatul din căreia îi dădu informațiile cerute și Stoica Alexandrescu se puse la pândă. Restul se știe. — După atentat, poliția și parchetul se pripără a afirma că au descoperit un complot (!) al opoziției, care și-a ales pe Stoica Alexandrescu ca instrument al ei. După mai multe presiuni (a cărora natură e de prisos să le precisăm) atentatorul spuse că a fost pus de frații Oroveanu. Presiunile însă încetându-se, Stoica retrase afirmațiunea sa și declară categoric, că n'are nici o legătură cu frații Oroveanu.

Clușiu, 24 Noembrie a. c.

Astăzi s'a pertractat înaintea curții cu jurații de aici procesul de presă pentru vătămare de onoare, intentat »Tribunei« de conducătorul cărților fundare din Mediaș, Simeon Nyárádi. Acuzații au fost d-nii: Ioan Slavici și Septimiu Albini, cari ambii se prezentară în persoană. D-lu Albini avu ca apărător pe d-lu avocat Albert Frits, ér acusatorul a fost apărat de d. Iosif Sandor, secretarul de aci a »Kulturgylet«-ului. Procesul s'a început la orele 10¹/₄ a. m. sub președinția d-lui Paul Biró, președintele tribunalului, care a predat obiectul acuzei, în care acusatorul Nyárádi susține, că în comunicatul din Mediaș, publicat în »Tribuna« nr. 115 a. c. sub titlul »Un campion al »Kulturgylet«-ului«, se află expresiuni vătămătoare de onoare contra lui. De asemenea susține, că vătămare de onoare i s'a făcut și în nr. 127 alu aceluiași ziar; pentru acestea în sensul articolului de lege 18, § 11 și 12 din 1848 cere condamnarea acuzaților.

În actul de acuzare se dice, că în rubrica variațiilor »Tribuna« ar fi scris despre acuzator, că densul ca un campion al »Kulturgylet«-ului din Mediaș ar fi atacat în drum pe un flăcău român și ar fi vrut să-i ia cu forța brăul național. În fine s'ar fi bătut cu el și ar fi căpătat dela flăcău două palme, cari toate ar fi nise calumniei neintemeiate.

D-lu S. Albini recunoșce, că articolul incriminat este publicat de d-sa, dér declară că nu este autorul lui. D-lu Slavici susține, că n'a avut știre despre publicarea respectivului comunicat. Notarul Dobokai cetesce articolul incriminat în traducere ungurescă. D-lu S. Albini întrebându-l fiind mărturisese, că autorul articolului este un ore-care Georgiu Popu, care fiind prezent, cere să fi ascultat. După consultare de câteva minute, președintele însuși, că responsabilitatea cade asupra acuzatului și de aceea au află de lipsă ascultarea autorului.

După acesta pledară apărătorii ambelor părți, ér d-lu Slavici declară din nou, că n'a avut știre despre acel articol, nu l'a vădută, nu l'a cetit, pe acuzator până acum nu l'a cunoscut și nici s-lu vătămă n'a voit; ca director al ziarului nu pte să nă pentru acesta răspundător. Cere să fi achitat.

Afacerea se-pune la vot și cu majoritate mare de voturi juriul condamnă pe ambii acuzați în sensul § 261 a codicelui penal tribunalul condamnă pe d-lu Slavici la 3 zile arest și 10 fl. amendă, ér pe d-lu Septimiu Albini la 8 zile arest și 10 fl. amendă. Afară de acesta la purtarea în părți egale a cheltuielilor procesului. Acuzații au insinuat cerere de nulitate.

Adunarea Comitatului Solnoc-Dobeca.

Desiu, 24/10 1886.

(Fine.)

După aceste vorbiri a luat cuvântul Ilustritatea Sa comite suprem Br. Desideriu Bánffy, președintele adunării, și s'a declarat cam în următorul mod:

După ce propunerea membrului de comitet, a d-lui Medan e basată pe sciri luate din gazete, n'asi afla de lipsă a da lămuriri asupra obiectului, în propunere atinsu, căci unde ne-ar duce aceea, decât ar trebui să ne legitimăm în contra or și căror bărfele gazetale. Dér de astă dată, fiindcă propunerea de pe tapet așa aprpe atinge

persoana mea, ca președinte al acestei onorate adunări, aflu trebuincios de a face excepțiune.

Nu cercetez cu deamăritul, că în favorul meu și a făcut d-lu Medan propunerea or ba, îi dau creșmentu afirmării d-sale, că a făcut o în interesul comitatului, acestu interesu mă îndemnă și pe mine a da deslușire asupra obiectului atinsu în propunere.

Din timpuri mai vechi există între țera noastră și Austria certe de fruntarii. Astfel de certă s'a ivit încă mai de mult între Bucovina și comitatul Bistrița-Năsăud, s'au făcut pașii spre complanarea certe, dér pașii făcuți au rămas fără rezultat, totu ce s'a făcut se reduce la atata, că teritoriul de sub certă s'a declarat de neutral și s'a pus sub paza diregătorilor bucovinene; mai de curend ivindu se procese între locuitorii comunelor învecinate, am primit vestea, că unu foru judecătorescu din Bucovina va eși la fața locului spre a face c revisiune oculară.

Am fost, și sunt și acum de aceea părere, că tribunalele din Bucovina nu sunt competente a-și estinde activitatea asupra teritoriului neutral, și am socotit că interesul țării și al comitatului de sub căma mea, Bistrița-Năsăud, pretinde să facă ceva spre apărarea teritoriului Neutral; totuși pot face cunoscut, că n'am făcutu nimic din capul meu, ci făcend cunoscut starea lucrului guvernului ung. reg. al țerei noastre, am cerut instrucțiune, și după ce am fost inviat, să împedec procedura judiciară a forului judecătorescu din Bucovina asupra teritoriului neutral, am eșit la fața locului însoțit de 25 de gendarmi și afland acolo comisiunea judecătorescă din Bucovina, am provocat să se abțină dela or și ce procedură judiciară asupra teritoriului neutral, că eu nu mă invoesc cu procedura tribunalelor din Bucovina pe teritoriul de sub certă.

Comisiunea judecătorescă din Bucovina, trebuie să recunoșcă, a dovedit un tactu forte loial și s'a depărtat dela fața locului, fără să fi fost lipsă a recurge la mijloce silaitore.

Atata e totu ce s'a făcutu.

După ce au adus foile vestea curenței mele în foile polițiane din Austria, îi pot da d-lui propunătoru acea satisfacțiune, că și Excelența Sa d-lu ministru-președinte de interne a fost de o părere cu d-lu propunătoru, că adevă de s'a întâmplat curența, n'asi pute păstra scaunul presialu pe care mă afl, și pentru aceea s'a grăbit a cere deslușiri în privința acesta dela locurile competente, de unde a căpătat răspunsu că diregătorii din Austria nici a avut intențiunea de a inscena așa ceva, de unde se vede că vestea colportată prin foi e o scornitură.

După aceste deslușiri viceșpanul Szarvadi Pál a făcutu următoarea propunere:

După ce s'a constatat, că vestea adusă prin foi despre curența Ilustrității Sale comitei suprem în foile polițiale din Austria e o scornitură, peste propunerea d-lui Medan se trece la ordinea zilei.

Fiind d-lu Medan provocat să-și apere propunerea sa înainte de încheierea discusiunii, propunătoru a adus înainte, că temerea d-sale despre sinistra interpretare a propuneri sale a fost întemeiată D-sa se provăcă la motivele propuneri sale prezentate onoratei adunări în scris, acestora nu li se pte da un astfel de înțeles, că în acestea se iau la critică faptele comitei supremu seu se aduce judecată despre ele, precum au afirmat unii domni, cari au vorbit în contra propuneri sale; în meritul propuneri s'a declarat că d-sa dá creșmentu deplin afirmării comitei supremu, că curența și emanarea mandatului de arestare a persoanei sale nu s'a întâmplat, și că totă vestea în asta privința prin foi lătită e o scornitură, prin urmare în contra propuneri de trecere la ordinea zilei peste propunerea sa nu pte avoa nici un cuvânt.

S'a și primitu acestă contrapropunere de adunare. În urmă s'a cetit protocolul despre decurgerea pertractărilor adunării.

După cetire d-lu Andrei Medan și-a făcutu observarea, că precum a auțit d-sa, în protocoalele adunării nici urmă nu e despre acea, că la unele obiecte s'au făcut și contra proiecte, cu atata mai puțin sunt induse contra-propunerile presintate, onor. adunări în scris în seusul regulamentului de constituiri al comitatului, afără de contra-propunerea cea din urmă; așa dér protocoalele nu sunt oglinda fidelă a decursului adunării; din aceste protocoale nimenea nu se va informa despre cele întâmplte în adunare; în zadar ne-am dat silința spre lămurirea trebilor publice și private care au venit înainte, și spre apărarea intereselor comitatului, d-sa a popit cu pe viitor să se ia în protocoale și contra-propunerile.

Comite supremu a reflectat, că în sensul legii contra-propunerile nu se pot lua în protocol, fiindcă legea opresce a se lua în protocol or și ce protestări.

D-lu A. Medan reflectă că nu e vorba de proteste în contra concluserilor ci de propuneri și contra-propuneri pe basa cărora se aduc hotărârile.

Ne mai vorbind alții s'au autenticat protocoalele și s'a încheiat ședința adunării mulțamind comite supremu membrilor adunării, pentru ostenela și cumpetulu cu care s'au interesat în decursul discursiunilor de trebile ce au venit înainte.

Cobelteanu.

DIVERSE.

Din o miă și una de nopti. — Diarele unguresci raportază cu nespă bucuria despre activitatea ce o desvltă femeile în cauza »Kulturgylet«-ului. Așa la 7 Noembrie s'a constituit în D. St. Martin în serviciul cauzei »Kulturgylet«-ului comitetul femeilor din comitatul Tërnavei mic, alegendu-și de presidentă pe contesa L. Horváth-Tholdi, nasc. Bethlen. Cu ocaziunea acesta secretarul Dr. Szabo rost o cuvântare, prin care,

voindu a arăta starea Ungurilor din Transilvania, dice între altele: »Ne amenință unu pericolu mai mare, de cum era odinioară pericolul cu care ne amenințau Turcii și Tătarii, pentru că astăzi se întâmplă lupte de tiraliori contra vieții și limbei noastre. Tuturora ne este cunoscută nevoia în care se află țera. Inse decât Ardélul e bolnav, cu multu mai bolnav este una din cele mai frumoșe părți ale aceluia, adevă comitatul Tërnavei mic. În comitatul acesta, în prea multe locuri de pe frumoșă alvia a Tërnavei mic nu mai e acum așa plăcutu cuvântul ungurescu ca mai de mult. Ași pute arăta cu degetul nu numai o comună, unde și numai de 10—25 ani partea cea mai mare a locuitorilor maghiari s'au valahisat. Nepotul moșului maghiar astăzi deja în multe locuri adorază pe Dumneșu în altă limbă; confesiunea lui, portul, limba și inima lui este străină; numai numele i-a mai rămas maghiar, care ca și o ruină anunță mărirea epocii străbune și miseria de acum. Ori dora Sântă-Măria, St.-Miclăușul, Capelna inferioară, Blășielul, Bija și unulu din cuiburile străbune ale mlădițelor marilor principii, Cetatea de baltă, nu adeveresce cu tristețta aserțiunea mea? Nu o documenteză acesta cei ce s'au făcut din Sándor-Șandrucl, din Szabados-Săbăduș? Nu o arată acesta cei ce se numesc Iuon Csok, Michaila Vándor, Petru Vécsei? În jurul castelelor Apafescilor, Racoșescilor, Bethlenescilor, proprietarii de odinioară ai acestui comitat, fost cândva mai cu totul maghiar, — astăzi în locul frumoșelor doine unguresci, economul maghiar de odinioară, prefăcut astăzi în Român, își cântă jalea în cântece românesci. Ore nu pentru aceea este așa de tristă doina populară valahă din ținutul nostru, pentru că cântărețul își deplange în ea pierderea națiunei sale? E tristă situația, dér adevărată. Nu e mirare dér, decât opiniunea publică se îndreptă spre Ardél«. Indată după acesta oratorul arată, care este scopul și datorința »Kulturgylet«-ului femeesc, adevă a face totu aceea, ce pte asigura viața lor națională; nu a maghiarisa pe Valah și pe Sasu — dice Szabo — ci scopul este a îngriji să rămână Maghiar celu ce este Maghiar. În urmă adunarea a decis să se formeze și două filiale: una în Elisabetopole și alta în Hususău, fiindu aceste două puncte depărtate de centru. Adunarea a mai decis în principiu, ca în decursul iernei să aranjeze petreceri pentru fondul societății. — O recomandăm cu legătorilor de basme.

SCRIRI TELEGRAFICE.

(Serv. part. a »Gaz. Trans.«)

BUDAPESTA, 26 Noembrie. — Comitetul pentru afacerile externe al delegațiunii ungare a discutat raportul prezentat de raportorul său. — Înainte de a intra în ordinea zilei s'a ridicat chestiunea candidaturii la Tronul Bulgariei a principelui de Mingrelia. Conte Kalnoky a răspuns, că nu pte face nici o comunicare în acesta privință. În urma acestora după o desbatere mai îndelungată s'a primit raportul cu orecare modificări stilistice.

BERLINU, 26 Noembrie. — Discursul Tronului, prin care s'a deschis parlamentul german, justifică sporirea numărului armatei permanente prin desvoltarea instituțiilor militare ale statelor vecine. Raporturile imperiului german sunt satisfăcătoare și amicale cu toate celelalte puteri. Politica împăratului Germaniei ce silesce necontentu de a păstra binefacerea păcii nu numai poporului german, dér de a conserva și unirea între toate puterile. Influența Germaniei în consiliul statelor europene cresce nu numai prin iubirea ei de pace și prin lipsa de interese proprii în chestiunile pendinte, dér și mai cu sémă prin amicitia intimă, care légă pe împărat cu cele două case domnitore vecine.

ROMA, 26 Noembrie. — În întrunirea de ieri a majorității camerei, ministrul de resbel și ministrul de marină răspundend la o întrebare asupra stării armatei și marinei au declarat, că *Italia e gata pentru or ce eventualitate.*

PETERSBURG, 26 Noembrie. — »Journal de St. Petersburg« crede a sci, că Rusia a încredințat Germaniei protecțiunea supușilor săi din Bulgaria, și numai în Rumelia orientală, unde nu se află consuli germani, se bucură supușii ruși de protecțiunea consulilor francesi.

Numere singuratiche din »Gazeta Transilvaniei« à 5 cr. se pot cumpăra în totungeria lui I. GROSS, și în librăria d-lui Nicolae I. Ciurcu.

Editor: Iacob Mureșianu.

Redactor responsabil Dr. Aurel Mureșianu

Cursul la bursă de Viena
din 25 Noevre st. n. 1886.

Table with 2 columns listing various financial instruments and their values, including gold, bonds, and exchange rates.

Cursul pieței Brașov
din 26 Noevre st. n. 1886.

Table with 2 columns listing market prices for various goods like banknotes, silver, and currencies.

Advertisement for LEHOUBLON cigars, featuring an image of a cigar pack and text describing the product's quality and origin.

Advertisement for 'Scutū contra ernei!' (Jackets against scurvy), featuring an image of a man in a hat and text describing the benefits of the jackets.

Advertisement for 'CAFEA, CEAIU etc. in 3 minute!' (Coffee, Tea etc. in 3 minutes!), featuring an image of a teapot and text describing a rapid coffee-making apparatus.

Mersul trenurilor
Valabilū dela 1 Octovre st. n. 1886.

pe linia Predealū-Budapesta și pe linia Teiușū-Aradū-Budapesta a calei ferate orientale de statū reg. nng.

Large table with multiple columns and rows showing train schedules, including train numbers, departure times, and destinations for various routes.

Nota: Orele de nopțe suntū cele dintre liniile grōse.